

Něco málo o Hongkongu (3)

Náš miniseriál o starých známkách exotického Hongkongu se chýlí ke konci. V jeho předchozích dvou částech jsme se stručně seznámili s historií této někdejší britské kolonie a zabývali se jejími známkami s obrazem královny Viktorie. Dnes se podíváme na poštovní razítka, která se na starých hongkongských známkách vyskytují, na perfiny a jiná firemní označení, na kolky použité jako známky a na vydání s králem Edvardem VII., přičemž téma ukončíme přehledem známek s obrazem krále Jiřího V.

FRANTIŠEK BENEŠ

Razítka

Dostáváme se k možná nejzajímavější části hongkongské poštovní historie, přitažlivé zejména pro pozorné sběratele, kteří mají oči otevřené a díky informacím, pro jejichž získání nelitují času a námahy, dokáží i mezi zdánlivě běžným materiálem rozpoznat vzácné kousky. Vlastně je to hongkongská specialita, v tomto rozsahu jinde nevídaná. Hongkongské klasické známky byly totiž používány i mimo tuto kolonii, na britských poštách v řadě přístavních i vnitrozemských měst v Číně (šlo i o pošty konzulární a lodní) a také ve čtyřech městech v Japonsku. Prakticky všechny poštovně upotřebené hongkongské známky s otiskem razítka jiné pošty než hongkongské, jsou výrazně dražší než známky s razítkem z Hongkongu. Proto stojí za to prohlížet i balíčkové zboží, což není zase tak složité. Naprostá většina klasických známek má totiž otisk břevnového („zabijáckého“) razítka B62 (nebo 62B), nebo razítka s nastavitelným datem, v němž se nachází název Hongkong, popř. i název Victoria. Na takto orazítkované známky (a na známky s razítkem neidentifikovatelným) se vztahují ceny uvedené v tabulce ve F7/20 a v tabulce na konci tohoto článku.

Známky s otisky typických hongkongských poštovních O.

Pokud se však na známce nachází identifikovatelný otisk razítka z jiného místa, je třeba podívat se do katalogu Gibbons, který známky s takovými razítky oceňuje. Jejich přehled by totiž značně přesáhl rozsah tohoto článku, proto uvádím alespoň názvy míst, jak jsou uvedeny na razítcích.

V Číně: Amoy, Anping, Canton, Chefoo, Foochow, Hankow, Kiungchow (Hoihow), Ningpo, Shanghai, Swatow, Tientsin, Wei Hai Wei (Port Edward).

V Japonsku: Hakodate, Hiogo, Nagasaki, Yokohama.

Pokud jde o výskyt, obecně lze říci, že velmi vzácná (a tedy drahá) jsou razítka na jakýchkoli hongkongských známkách z prvních tří uvedených destinací v Japonsku, z Jokohamy jsou běžnější (i tak ve většině případů ale drahá). U míst v Číně se vzácnost a cena liší hodnota od hodnoty, takže obecně o nich mluvit nelze.

U všech otisků razítek s vysokými katalogovými známkami je třeba samozřejmě dát pozor na padělky, ze-

jména pokud jde o známky, které jako neupotřebené mají jen nízký katalogový záznam.

Známky s otisky britských pošt v jiných městech – Amoy, Canton, Foochow, Hankow, Shanghai, Swatow, Wei-Hai-Wei (Port Edward; to na známce s Edvardem VII.).

Zajímavým tématem jsou barvy razítek, a to Hongkongu i dalších destinací. Nejběžnější barvou otisků je černá, na klasických známkách se však poměrně často vyskytuje otisk razítka B62 v modré barvě. Modré otisky však známe na „zabijáckých“ razítcích i z jiných destinací. U nás běžně dostupné katalogy je neuvádějí a nehodnotí, ale zabývají se jimi specializované články na hongkongských filatelistických webech.

Známky s modrými otisky poštovních razítek z Hongkongu (B62 vlevo) i dalších míst.

Perfiny a jejich předchůdci

Hongkong byl – a samozřejmě dosud je – živým přístavem, kde působilo mnoho obchodních firem. Ty při své činnosti využívaly jediný v té době dostupný komunikační prostředek – korespondenci. Aby před odcizováním ochránily poštovní známky, kterými ji vyplácely, opatřovaly je firemními razítky, přitisky a perfiny. Jde v podstatě o stejnou nebo velmi podobnou problematiku, jak ji známe i z našeho prostředí. odborná literatura zabývající touto oblastí však u nás není dostupná, snad tedy můžeme přepokládat, že cenu levných známek perfin (a podobná označení) zvyšuje, zatímco cenu drahých většinou ne (nebo ji dokonce snižuje). V každém případě je dobré těmto firemním označením věnovat pozornost. Na ukázkách jich několik vyobrazujeme.

Perfin na známce č. 17.

Firemní razítko na poštovně neupotřebené známce č. 34 (možná jen unikla orazítkování; podobné otisky známe i ze starých rakouských známek).

Různá firemní označení (předchůdci perfinů) na poštovně upotřebených známkách.

Firemní přítisk DP (redakce a administrace novin Daily Press).

Kolky použité jako známky

Podobně jako v jiných britských koloniích i v Hongkongu byly fiskální ceny – kolky – používány i k úhradě poplatků v poštovním provozu. Nešlo přitom o všechny zdejší kolky, ale jen o některé, přičemž většina z nich byla vydána výslovně jako kolky, těch bylo celkem jedenáct, a tři vznikly přetištěním poštovních známek (přetisk S.O. nebo S.D.).

V souvislosti s možným, resp. skutečným poštovním použitím se sbírají jako neupotřebené, nebo opatřené otiskem poštovního razítka. Pokud nesou otisk razítka fiskálního, nebo neidentifikovatelného, popř. jsou znehodnoceny ručním přepisem, jejich cena je nižší (a to i výrazně) a dále uvedené cenové záznamy se na ně tedy nevztahují.

To ovšem neznamená, že by hongkongské fiskální ceny neměly žádnou cenu! Z praxe posledních desetiletí víme, že co je staré čínské, to skoro vždycky nějakou cenu má – a to platí i v tomto případě. Zdejší

Kolky použitelné/použité v poštovním provozu

hodnota	barva	zoub.	průsv. č.	Mi.	rok	kat. cena	
						★	◎
2 \$	zelená	15	CC	1	1874	450	70
3 \$	fialová	15	CC	2	1874	450	55
10 \$	červená	15	CC	3	1874	11.000	1.000
12 c/10 \$ (č.3)	červená	15	CC	4	1882	1.200	450
2 \$	modrozelená	14	CC	5	1890	550	350
3 \$	světle fialová	14	CC	6	1890	700	550
10 \$	zelená	14	CC	7	1890	16.000	15.000
2 c	fialová	14	CA	8	1890	140	30
5 \$/10 \$	fialová na čv.	14	CA	11	1891	420	140
2 c (zn. 35)	červená - S.O.	14	CA	12	1892	1.300	500
10 c (zn. 44)	f. na čv. - S.O.	14	CA	13	1892	2.400	550
2 c (zn. 35)	červená - S.D.	14	CA	14	1892	550	260
1 \$/2 \$ (č.1)	zelená	15	CC	15 I	1897		
	- typ Ia					280	150
	- typ IIa					4.800	3.400
1 \$/2 \$ (č.5)	zelená	14	CC	15 II	1897		
	- typ Ib					340	180
	- typ IIb					2.400	2.000
5 c	zelená	14	CACA	16	1938	75	15

kolky se sbírají nejen v místě svého používání, ale vlastně v celé Číně, a tak pokud se s nějakým setkáte, stojí za to zapátrat v aukčních serverech na internetu. Některé hodnoty na webu eBay totiž dosahují ceny až v tisících dolarů!

Poštovně použité kolky č. 1-3.

Poštovně použitý kolek č. 4; fiskálně použitý kolek č. 8.; kolek č. 11 (s perfinem).

Nepoužitý kolek č. 15 Ia; přetisk na kolcích č. 12 a 13 (SO = Stamp Office); přetisk na kolku č. 14 (SD = Stamp Duty).

Kolek č. 16.

Poznámky k tabulce:

Zoubkování, které v tabulce pro zjednodušení označujeme jako „15“ má ve skutečnosti rozměr 15½:15.

Kolky č. 1-3 a 5-7 mají stejný obraz, liší se ale barvou a zoubkováním.

Čísla 9 a 10 jsou vynechána.

Kolky č. 12-14 vznikly přetištěním na výplatních známkách (v tabulce jsou v závorce uvedena jejich čísla); přetisky jsou vyobrazeny nahoře.

Kolky č. 15a a 15b se liší tím, na jakém kolku jsou provedeny jejich přetisky (15a na kolku č. 1, 15b na kolku č. 5). U každé varianty rozlišujeme dva typy – běžnější první typ má vedle anglického přetisku i ruční přetisk čínský, vzácný II. typ má jen anglický přetisk.

Pro úplnost uvádíme i kolek č. 16 z roku 1938, který nepochází ze sledovaného období a nenese na sobě obraz královny Viktorie (a má odlišnou průsvitku CACA kurzivou); jeho zařazením je však přehled hongkongských kolků používaných i jako známky úplný.

Stejně jako v případě výplatních známek, i na kolcích použitých jako známky se vyskytují barevné otisky razítek. Běžně dostupné katalogy barvy otisků razítek zatím neuvádějí, ale barevné jsou výrazně vzácnější než černé.

Kolek č. 2 s otiskem poštovního razítka v modré barvě.
Kolek č. 1 s otiskem razítka britské pošty v Šanghaji.

A stejně jako v případě výplatních známek, i na kolcích použitých jako známky se vyskytují otisky razítek různých britských pošt Číny a v některých případech i v Japonsku. Katalog Michel je nevede, ale jsou popsány a oceněny v katalogu Gibbons. Obecně se dá říci, že s těmito jinými razítky jsou dražší (a to i výrazně!) než s razítkem hongkongským.

I na kolcích použitých jako známky se vyskytují perfiny (stejně jako na kolcích použitých fiskálně a na kolcích určených jen k fiskálnímu použití).

Poštovně použité kolek č. 1 a 2 s perfinem.
Fiskálně použitý kolek č. 15 la s perfinem.

Vedle uvedených 14 koleků, které byly používány i jako poštovní známky, byly v Hongkongu vydány i další, používané jen k fiskálním účelům. Některé přitom nesou otisk poštovního razítka, což je téma přesahující rozsah našeho článku.

Ukázka dvou koleků s obrazem královny Viktorie, určených jen k fiskálnímu užití. Oba s ručním přepisem.

Kolek 3 c, který katalogy neuvádějí jako určený i k poštovnímu použití, s otiskem nejběžnějšího hongkongského poštovního razítka B62.

Padělky

Řada hongkongských známek a koleků má vyšší katalogový záznam, a tak není divu, že se u nich vyskytují i padělky. Ty jsou několika druhů.

Poměrně časté jsou napodobeniny klasických vydání, které však nebyly zhotoveny s cílem ošidit sběratele, ale pomoci jim zaplnit jinak beznadějně prázdná políčka v tehdy běžných předtištěných albech. Nevznikly tedy jako padělky, ale jako faksimile (napodobeniny), a tak také byly prodávány – obvykle za nepatrnou cenu. Protože se to ale dělo před sto a více lety, v mnoha sbírkách se na tento původ zapomnělo a jejich nové majitelé se s radostí domnívali (a někdy dosud domnívají), že jde o známky pravé. Při troše cviku však tyhle dávné napodobeniny můžeme snadno poznat – většina z nich je zhotovena kamenotiskem (litografií), zatímco pravé známky knihtiskem. Mají tedy rozostřenou kresbu, v níž schází fuláž (orámování linek a bodů barvou vytlačenou do okraje). Odlišný je i odstín jejich barvy. Důkazem, že vznikly už velmi dávno je skutečnost, že většina z nich je opatřena otiskem razítka (samozřejmě rovněž napodobeným), což odpovídá tehdejšímu zájmu filatelistů, kteří se zájímali především o razítkované známky. Přitom dnes ty nerazítkované stojí i stokrát více!

List z dávného výběrového sešitku, v němž jsou vylepeny staré napodobeniny klasických známek různých států. Určeny byly sběratelům, aby si jimi mohli levně zaplnit jinak beznadějně prázdná políčka svého alba (dole detail).

Rozdíl mezi pravou známkou a její napodobeninou (obr. vpravo) je vidět na první pohled.

Vedle toho samozřejmě existují i poměrně dokonale, a tedy nebezpečně padělky zhotovené ke škodě filatelistů, před nimiž je třeba se mít na pozoru. Jde jednak o padělky celkové, kdy padělatelé tiskli vzácné hodnoty třeba i na okraj archu pravých levných známek, nebo se pokusili smýt světlou kresbu levné hodnoty a získali tak pravý papír s průsvitkou. Takových nebezpečných padělků je však u nás zřejmě jen velmi málo (já jsem se dokonce zatím ani s žádným neseťka a o jejich existenci vím jen ze znalecké literatury). A pak o padělky částečné, kdy se padělatelé snaží odstranit přetisk nebo otisk razítka či ručního znehodnocení, nebo naopak přetisk či vzácné razítko doplnit, změnit odstín barvy, změnit rozměr zoubkování, dolepit chybějící zoubky, zacelit natržený nebo ztencení papíru, slepit ze dvou poškozených kusů jeden nepoškozený, opravit lep po nálepce nebo nanést nový a podobně (a to nemluvíme o padělcích celistvosti). O některých jsme se zmínili v příslušné části článku, dalšími se budeme zabývat třeba někdy příště. I u hongkongských známek prostě platí dvakrát měř ... v tomto případě tedy před nákupem méně běžné položky je třeba se poradit se zkušenějším kolegou a u těch drahých dokonce požadovat vyjádření znalce (což u nás není snadné, ale ne nemožné – na řadu otázek dokáží odpovědět znalci zaměřeni na zahraniční klasické známky).

Neobvyklé „katalogy“

Na závěr první části tohoto miniseriálu jsem zařadil katalogový přehled výplatních známek s obrazem královny Viktorie, řazený značně netradičně – podle jejich nominálních hodnot. Samotného mě pak překvapilo, jak snadno podle něj lze známky vyhledávat. Dokonce jsem si tuhle tabulku zkopíroval z červenového čísla a založil ji do zásobníku hongkongských známek, abych ji měl po ruce pro rychlou identifikaci. Po dobré zkušenosti s touhle praktickou pomůckou jsem se rozhodl na závěr dnešního pokračování připojit další tabulku zahrnující známky s obrazem krále Edvarda VII. Snad vám bude stejně praktickou pomůckou, jako se mně osvědčil katalogový přehled předchozí.

Nominální hodnoty jsou v centech (c), jen nejvyšší ji mají uvedenu v dolarech, což je u nich poznamenáno symbolem \$. Názvy barev jsou uvedeny jen základním popisem (například zelená (i když zahraniční katalogy uvádějí názvy některých barev květnatěji – například „mořská zelená“, náš stručný popis je podle mého názoru pro orientaci dostačující). Průsvitky známek s Edvardem VII. jsou dvě – CA nebo vícenásobné CACA, což je v přehledu vyjádřeno uvedenými zkratkami. Katalogové ceny jsou uvedeny opět v Michel eurech, a to podle záznamů nejnovějšího katalogu (díl 9/1 z r. 2020). Nízké záznamy jsou zaokrouhleny na půl ME.

Známky s Edvardem VII. se vyskytují se dvěma průsvitkami.

Známky Hongkongu s králem Edvardem VII.

hodnota	barva	průsvitka	Mi. č.	emise	kat. cena	
					★	◎
1 c	hnědá/fialová	CA	61	1903	3	1
		CACA	91	1907	8	2
2 c	zelená/zelená	CA	62	1903	19	2
		CACA	76	1904	18	2
4 c	zelená	CACA	A91	1907	40	2
		CA	63	1903	24	0,50
		CACA	77	1904	18	0,50
5 c	červená	CACA	92	1907	16	0,50
		CA	64	1903	20	14
6 c	oranžová/zelená	CACA	78	1904	30	8
		CA	65	1903	20	14
8 c	fialová/černá	CACA	80	1904	22	3
		CA	66	1903	65	2
10 c	mod./fial. na modré	CACA	81	1904	35	2
		CA	67	1903	65	2
		CACA	93	1907	48	0,50
12 c	fial./zelená na žluté	CA	67	1903	13	6
		CACA	82	1904	24	8
20 c	oranžová/šedá	CA	68	1903	75	5
		CACA	83	1904	55	4
		CACA	94	1907	65	60
30 c	černá/zelená	CA	69	1903	75	30
		CACA	84	1904	65	25
		CACA	95	1907	75	42
50 c	oranžová/fialová	CA	70	1903	65	65
		CACA	85	1904	120	13
		CACA	96	1907	60	22
1 \$	černá na zelené	CA	71	1903	130	30
		CACA	86	1904	190	42
2 \$	olivová/fialová	CA	72	1903	440	400
		CACA	87	1904	360	160
		CACA	97	1907	480	480
3 \$	červená/černá	CA	73	1903	500	500
		CACA	88	1904	400	340
5 \$	černá/červená	CA	74	1903	750	750
		CACA	89	1904	650	550
10 \$	modrá/černá	CA	75	1903	1.800	700
		CACA	90	1904	2.600	1.900

Závěrem

O starých hongkongských známkách bychom si mohli říci ještě mnoho zajímavého, ale popravdě – kolik filatelistů u nás sbírá Hongkong? Udělejme tedy tečku za exkurzí do této oblasti s barvitou minulostí a dramatickou přítomností. Náš článek vám ji chtěl z filatelistického hlediska trochu přiblížit a já bych si přál, aby vám informace v něm obsažené byly k užítku, kdybyste se se známkami s Viktorií, Edvardem a Jiřím V. setkali. Příště tedy přineseme poslední část našeho článku - tabulku výplatních známek s portrétem krále Jiřího V.

POKRAČOVÁNÍ

